

У2
П27

ВИСОКІ
РАЙДУГИ

Петро Перебийніс

ВИСОКІ РАЙДУГИ

Петро Перейбийніс

ПОЕЗІЯ

ВИДАВНИЦТВО ЦК ЛКСМУ «МОЛОДЬ»
КИЇВ 1973

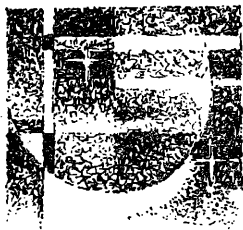
* * *

На вулиці — облич рухливій зорі.
Здала однакові.
А зблизька...

Ось радісне обличчя.
Ось печальне.
Ось зосереджене.
А ось — якесь роздвоєне...

На вулиці — облич рухливій зорі.
І кожна зірка
світиться
по-своєму.

КОЛИСКА

ПРАПОР

Ніщо не спинить!
Курс тримаю точно я.
В путі все буде:
перемоги,
втрати...

Несу на грудях
крізь fronti й оточення
червоний партквиток —
життя мого
прапор.

ГІПОТЕЗА

Мій предок землю копирсав
сохою.

Сів спочивать
і задивився
в море.

Колючий вітер
лемешем
перевертав
блакитні скиби хвиль —
від обрію
до берега.

Мій предок роздобув
шматок заліза
і вигнув його
хвилюю.

Ось так
з'явився
плуг.

ЩО ХОТІВ МЕНІ СКАЗАТИ ДІД?

Дід яблуню садив.

А я

забіг на хвильку попрощатись.

— Бувай, козаче. Набирайся розуму.

Побачимось, либонь, нескоро.

То я хотів тобі сказати...

— Спішу, дідуню. Жде підвода
на станцію. Не гнівайтесь.

Ми ще поговоримо,
коли приїду на канікули...

Зривав дід яблука.

А я

зайшов на хвилю попрощатись.

— Ну, прощавай. Гляди, не зазнавайся.

Хтозна, коли побачимось.

То я хотів тобі сказати...

— Дідусю, вже мені пора.

Он бачите — машина.

Не гнівайтесь.

Ми ще поговоримо,
коли приїду у відпустку...

Дід спочивав під яблунею.

Я

заїхав на хвилину попрощатись.

— Прощай вже.

Може, більше не побачимось.

То я хотів тобі сказати...

— Та що ви, діду!

Ми ще поговоримо.

Ось на ту вєсну привезу вам сина.

А зараз... Ви не гнівайтесь.

Літак...

Невдовзі написала мати:

«У перших строчках сповіщаю,

що вмерли татко наш, а твій дідуньо...

Тебе все згадували при смерті. Сказати

щось хотіли дуже важне...»

Весна буяла.

Я і син

прийшли до дідової яблуні.

Вона вже всохла.

Всохла, а цвіла.

Наперекір біді цвіла затято.

.....
Ну що, ну що н а м дід хотів сказати?

СУРМА І ГВИНТІВКА

В музеї слави бойової
згадав колишній снайпер
товариша по зброї.

Згадав той день.

Копитами кіннота
товкла червоний степовий туман.
У перших лавах
на високій ноті
захлинулася
бойова сурма...

Пливла знамен заграва,
на плечах плив сурмач.
На вітрі сумно грала
сурма
сама...

Сурма — це, звісно, не гвинтівка,
але в музеї слави бойової
відведено їй місце серед зброї.

Гармоніст Михалко Горобець
каже:

— В мене... як його... рефлекс.
Без гармошки, поміаєте, не можу...

До війни, бувало, як рвоне Михалко
перелатані, задихані міхи,—
ех, літали пальці,
витинали шпарко
розвеселу польку, карапет.
Прислухалися жінки.
Усміхалися дядьки:
— Розцвірінькався безхвостий
горобець!

Та й на фронті, лиш затихне канонада,
сядуть хлопці на важкі снаряди.
— Горобец, ану растягивай гармонь!
Фрицам сразу же захочется домой...

Грав Михалко.
Сонце кров'ю наливалося на заході.
Враз граната засиччала,
ще ціла...

Хлопці сковані
рефлексом самозахисту.

А в Михалка цей рефлекс
не спрацював...

Каже:
— Понімаєте, не можу...

Примостилась у кутку гармошка.
Йй за п'єдестал — ослін кривий.
Гудзиками жовтими
дивиться гармошка
на Михалкові порожні рукави.

* * *

На мене боляче війнуло
димом смутку...

Край шляху,
у забутих чагарях,
за крок
до крем'янистого окопу,
угледів я
патрон
з чужим тавром.

Між пальців
сухо хруснула
позеленіла шийка,
з якої випала
важка
довгаста куля.

Ось і все...

У мене на долоні —
чиєсь життя.

...А в дно окопу
вгризлись
пусті
довгасті
гільзи.

Пусті...

ДИНАСТІЯ

Не часто коваль
чіпляє медалі.
Останній раз,
пригадує,
було це тоді,
коли
горно розпалив
для сина.

І оце аж тепер:
онук
заступив
на першу зміну.
Руки онукові
вправними стали,
натис важелі —
і гупнув молот,
аж задзвеніли
в діда
медалі.

Дідові радісно
і трішки заздрісню.

Молота
не держав давно.

Молот його —
на гербі державному.

ГЛИБИНА

I

Пашіє жовте поле, мов черінь,
пливе в зеніті сонце неквапливе.
Ми в яр звернули, на гарячу рінь...
Води,
води,
води хоча б краплину!

Загаялася десь там у селі
розпарена рипуча наша бочка.
Снуємо яром, змучені і злі,
аж тут, на щастя,— джерело дзюркоче.

Вода,
вода!
Виляскує луна
і пригорщі видзвонюють, мов чаші...

Пішла робота веселіше в нас,
та скоро джерело оте зачохло.

Ми рінь горнули з горла джерела,
а дід Леонтій слухав землю
ницьма

і врешті мовив:
— Тут такі діла...
Годилося б нам викопать криницю...

II

Мене в дитинстві,
як ведеться з давнини,
застерігали:
бійся глибини!

Я слухався
і плавав
на мілкому.
В іржаво-каламутній рідині
не бачив дна,
хоч і стояв на дні,
коли змагала втома.

Мені казали:
бійся глибини.
Мене застерігали:
зупинись!

Та я поплив.
Поплив
у синій легіт.
І ось вона —

прозора
глибина!..
Я здивувався:
видно аж до дна.

Відчув —
на глибині
пливеться легше...

Мій сину,
коли виростеш,—
навчу
тебе косу мантачити
і вдосвіта
росисті зорі
класти у покіс.
Мій сину,
знай —
науку цю колись
я перейняв від батька,
він — од діда,
а дід — від прадіда...
Скажу по правді:
не хочеться,
щоби зі мною
в безвісті
погас вогонь
науки всіх наук...
Я хочу, щоб онук
закарбував
у пам'яті
на совість:

перш ніж комбайном
рушити в хліба,—
шлях прокладали
вічною косою.

БАГАТОДІТНА МАТИ

Марія Іванівна —
багатодітна мати.
Тільки
ще не нагороджена орденом.
У Марії Іванівни —
двадцять
хлопчиків і дівчаток,
і всі
одне в одного.

Ось веде вона
через вулицю
своїх
двадцятєро дзвіночків.
Тупу-тупоньки,
не розгубляться:
рученнята —
живий віночок.

Ось іде вона,
і веселками
підфарбовані брови сяють.
Для малечі все це

веселощі,
для Марії Іванівни —
свято.

Бо Марія Іванівна —
багатодітна мати.
Правда, до закінчення дня робочого.
Увечері
висиплять шапочки-грибочки:
хто — маму,
а хто й тата
стрічати.

Марія Іванівна
ще довго сидітиме,
потім додому піде,
не чуючи ніг.

За освітленими вікнами
бавляться
чийсь діти,
а за її вікном —
ніч.

СТРУЖКА ВАТМАНУ

Дядько Мефодій — такий дивак!
Стругав би мовчки
свої одвірки.
Таж ні...
Щось малює там
цілу ніч,
а вранці десятнику
ой як гірко!

В десятника креслення
(підпис, печатка),
дядько ж Мефодій
давай повчати:
і те zakresлюй,
і те не так...

Дядько Мефодій — такий дивак!
Всю ніч готовий
щось мудрувати.

А зранку
за його фуганком

пахуча стружка
згортається в трубку
аркушем
чистого ватману.

ЛІСОВА БАЛАДА

Старому лісникові
не до сну.
Гроза!
Шибки протяжно деренчать.
Тут будь на чатах:
як не встежиш,—
від блискавки недовго
до пожежі.

Та хоч тріщала
блискавка зловісно,
цієї ночі ліс не загорівся.

Коли ж туман на сході забагрів,
зустрілись лісникові
мокрі клени.
Між ними дуб —
живий громовідвід —
широко розгорнув гіллясті крила.
На стовбурі —
від крони
до землі —

біліла рана,
блискавкою вищерблена.

Дуб цей у лісі
був до хмар
найближче.

МАЙДАН

Бринить майдан,
проміниться майдан,
у лати бетоновані закутий.
Над ним сталеве стогне дужий кран.

Майстри вкладають плити
шестикутні.

Обличчя зосереджені в майстрів:
робота їхня точна, філігранна.
Шикують руки
плит несхитний стрій
і притирають щільно грань до грані.

Тут кожен рух розмірений, чіткий,
як пасіки ритмоване безсоння.

...Проміняться бетонні щільники,
наповнені по вінця
медом сонця.

ВІЩУЄ РАДІО ДОЩІ

Мерехтять на транспортері
буряки.
Солодкий вал!
За комбайном пильно стежить
ланкова.

Все життя вона тут мерзла
на пронизливих вітрах...

Йде услід,
немов по лезах,
і тамує страх.

— Зупини своє залізо! — розчаровано
гука. — Глянь,
хіба ж так зрізують?
Ось тобі і техніка...

Заморочив до нестями
комбайнера клятий «зріз»...

День дівочими піснями
відплива за синій ліс.

...Ніч.

По радіо говорять
щось про завтрашні дощі.
На негоду в ланкової
ниють ноги,
хоч кричи.

ПАРАДОКС

До мене завітав сусід на вогник.
З курорту щойно.
Відпочив, засмаг.
Погоду вихваляв
і все журився,
що задощить,
а в нього ще відпустка...

Звичайно,
не відмовився від чарки.
Нюхнув з протяжним свистом байду
хліба.
(Хліб не домашній був — із магазину)...

В цей день мені щастило на гостей:
приїхав друг дитинства
«вибивати»
до трактора деталі.

Погоду кляв на чому світ
і все журився:
сіяти вже впору,
а ґрунт сухий, як порох.

ВИСОКІ РАЙДУГИ

Фарбувала дівчина
голубі балкони.

На дев'ятому поверсі
зачерпнула у відерце
прохолодного неба
і замилувалась.

Перед зором
у погідній прозорості
вигравали барвами
високі райдуги
кварталів.

А далі,
де околиця міста
зливалася з полем,
хтось невидимий
вмочував
у небо
шелестливі тополі
і фарбував ними
балкони.

Зацвітала околиця
серпанком бузковим
сонця.

Малювала дівчина
голубі балкони
на дев'ятому поверсі.

КАРУСЕЛЬ

Карусель з-під ніг тікає, райдужить.
На жирафі верхи —
стільки радості!

Дівчинка у кофточці бахматій
стріпує метеликами бантиків —
на догоду матері,
на догоду батькові.

Дівчинка —
розчарування неньки.
Їй рости б трояндою гарненькою.
Тільки ротик...
(Що ж, бува —
природа...)

Карусель все швидше, швидше
райдужить.
Над бар'єром виховних параграфів
дівчинка,
жирrafoю
підхоплена,
розкриває ротик від захоплення.

Мати в крик на розвороті:

— Таню, ротик!

Батько супиться навпроти:

— Таню, ротик!

Розворот

за розворотом:

— Таню, ротик!

— Таню, ротик!

Таня слухається вмить.

А жирафа далі мчить.

Ротик слухатись не хоче.

Стежать полохливі очі...

Та зненацька —

розворот:

— Таню,

рот...

* * *

Гей, пасе хлопчина хмари!
Хмар отари
ген бредуть до водопою
по синьому полю.

Але ж річка невеличка —
річенька Мурашка.
Для такої для отари
в ній води не стане.

Ану, хмари, повертайте
та й до моря...

— Ах, так ось де ти, ледащо! Черета
залізла в шкоду, а він спить собі в траві.
Хоч би що...

ХЛОПЧАКИ

Кирпатий хлопчик
підсмикнув штанята
і дивиться у небо.

Аж під хмарами
летять качки
і якось чудернацько
не крякають —
гуркочуть, мов безтарки.

Малому розтлумачують дядьки:
— То літаки.
Там, розумієш, люди...

Смішні дядьки!
От, думають, повірив...
А він же знає:
люди не літають.
Та й як вони могли б улізти
в оті маленькі літаки?

А раз улітку
за селом

кружляв
літак
і став сідати.
Хлопчак за ним щодуху
вулицею.

Дивується:
стоїть посеред поля
великий
птах,
та тільки на колесах.
Із нього
дядько виліза
довготелесий
у шапці з окулярами.

Ага-а, напевне, цей літак
маліє
угорі
і дядько там
стає манюсіньким
горобчиком.

От би й самому спробувать —
горобчиком...

І просить хлопчик
несміливо так:
— Дядьку, покатайте!..

Махнув рукою льотчик
заклопотаний,
та глянув ---
оченята круглі з подиву.
І просять, і благають оченята....

Дверцята льотчик одчиняє:
— Залазь уже!
Колись і я так...

Стрепенувсь літак і...
диво дивне:
попливли
малі
хатини.
Хустишкою
малий жовтіє степ.
А хлопчєня
у літаку отім ---
ростє,
ростє,
ростє...

Хоч вірте, а хоч ні:
я з ним зустрівся кілька днів тому́.
Пасують так йому
погони з просинню.
З вузьких петлиць блакитних

у небо просяться
маленькі
літачки.

Услід курсантові
зігнали
хлопчаки.

КРИЛА

Другові моєму Славі Бондарю

У нього не розкрився парашут.

Він падав з неба —

швидше,

швидше,

швидше...

В очах пахтів

повітряний потік.

Він падав

із баластом за плечима.

Його єдина, як життя, надія

прискорювала

це страшне падіння.

Внизу повільно розверталася земля —

все ближче,

ближче...

Хлопцеві не вірилось,

що ці розкреслені квадратами поля

із колосками,

травами пахучими,
що все
там —
смерть його,
близька і неминуча...

...Протер він очі,
осклянілі з жаху.

Світало.
Хлопець дужий і стрункий
схопився з ліжка.
Серце захололо:
стрибки
сьогодні!

Ні-ні... це ж треба...
Тільки не сьогодні...
Простуда, вивих,
розболілась голова —
та що завгодно,
тільки не сьогодні!

З натуги глухо стугоніли скроні.
А руки,
Жилаві тремтячі руки,
засвічували «блискавку»
на куртці...

Гримів моторами аеродром,
а спину муляв
ранець парашута.
Баласт!..
Ще є можливість повернутись...
Ще є можливість?
Ні, нема й не буде!

Якщо ти не спинився на порозі,
не повертайся з грізної дороги.

Внизу
земля.
Все!
Люк ударив дзвоном.
Сигнал:
зелений...
жовтий...

і червоний...

Дюраль холодний
липне до підметок.
Вібрує у ногах
кордон
життя і смерті.

І він переступив кордон рішуче.

Він падав.
Розступались хмари-кручі.
В очах пахтів
повітряний потік...

Над колосками,
травами пахучими
він плавно линує.

За його плечима
іскрилися
шовкові крила.

* * *

У літаку,
над білим пухом хмар,
сповиті в прохолоду целофану,
тривожним сном заснули
чорнобривці.

Їх натомила гуркотнява дня,
спекотний пил осів на чорних брівках.

Заснули.
Люлі...
Сниться їм село.

Під снів турбін заснули чорнобривці
в колисці
із причалених долонь.

ДЕРЕВО ВІЧНОСТІ

Що таке вічність?

Вона
у твоїх руках.
Вічність —
оце
деревце,
яке ти вирішив
посадити.

Діти
посадять
дітей
твого дерева
і згадають
тебе...

Вічність
у твоїх руках.
Але знай:
вічність —
смертна.

Одного разу
похмурий візник
зріже
на пужално
єдине
твое деревце
і стане цвіжити
вічністю
змиленого коня.

Вічність —
у твоїх руках.

Посади
багато
дерев.

ТРИВОГА

Лечу.
Лечу
у чорному безмежжі.
Мій зореліт —
Земля.
Блакитна куля.

Мій зореліт —
надійний,
комфортабельний.
По випуклім шоломі атмосфери
січуть,
січуть
зустрічні метеори.
Вітри галактик
дмуть
мені в обличчя,
ковзають
по твердій броні шолома
і мимо
пролітають
з диким
свистом.

Лечу шалено
і не чую лету.
Лечу
і вірю,
що вітри галактик
не зможуть загасити
свічки Розуму
під випуклим шоломом атмосфери.

Та віру цю підточує зневіра:
десь на моїм
затишнім зорельоті
пустив коріння
гриб страшний
вогнений,
що може розростися
і зсередины
навальню вдарити
у випуклий шолом...

Лечу.
Лечу
в холодному безмежжі.
Мій зореліт
надійно ненадійний
з тривогою
вслухається у темні
антенами
снігастих полюсів.

* * *

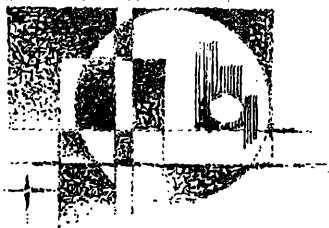
Прадавній грек не вигадав Антея.
Антеї живе
у кожному із нас.

Я теж
від матері-Землі дочасно
відгороджений
підшвами
гвердими
модних туфель,
колесами чавунними
експреса
і висотою
понадхмарного польоту
на лайнері
за іменем
«Антеї».

Прадавній грек не вигадав
Антея.
Я теж —
Антеї,
коли в пухкій ріллі

стою
й ногами босими
вбираю
могутні сили
матері-Землі.

КРИНИЦЯ

ЖИТТЯ

Збуджений ласкавим сонцепромем,
дзьобиком допитливим
листочок
проклюнувся з клейкої шкаралупи
бруньки,
довкола роззирнувся насторожено.

НАРОДЖЕННЯ

Укмітив спостережливий листочок
своїх зеленоротих братиків,
забелькотів до них вологим язичком,
заворушився у колисці золотистій.

ДИТИНСТВО

Зіп'ялись близнюки на пружні ноги,
купаються в глибоких небесах,
між хмарами запіненими в'юняться.

ЮНІСТЬ

Тримаються
гілля свого
листки

та один одного підтримують —
не зірвуться,
хоч крутить вихор їх,
свинцевий дощ обстрілює.

ЗРІЛІСТЬ

Поскрипує сухий жовтавий лист
кістлявими прожійлками на вітті,
задумався над швидкоплинністю
життя:
ось-ось остання буря вдарить

СТАРІСТЬ

Безмовна темінь.
Тліє
листя,
поховане у сніговім заметі.

СМЕРТЬ

Народжується і вмирає
листя.
Вмирає і народжується
листя.

ДЕРЕВО —

живе!

АТЕЇСТИЧНИЙ ЕТЮД

Над чолами святих зоріють
німби.
Попівські вигадки це —
стверджують одні.
На думку інших
німби —
ніби
шоломи
гостей Землі прадавніх днів.

Все — так,
а чи інакше, може,—
не знаю.
Знаю лиш про те,
що всіх святих писав
художник.
Писав
з людей.

Увечері,
коли з роботи йду,
маячать штучним днем

безсонні вікна.
...Над чолами
конструкторів
зоріють німби таємничих біострумів.

ХУДОЖНИК

Чого йому треба?
Чого йому треба ще? Лаврів,
почестей, нагород?
... Ходить з альбомчиком —
сивий, чоластий,
давно вже заслужений,
народний.

Чого йому треба?
Друзі, знайомі дивуються щохвилини.
...Ловить кінчиком олівця щось
невловиме.

Переживає невдачі.
А тут недуга...
Сидів би краще на дачі.

Чого йому треба? —
кожного цікавить.

Чого йому треба,
не знають,
інакше
всі були б художниками.

ПІСНЯ МІКІСА ТЕОДОРАКІСА

Чи це Земля наколисала, а чи вітри
навіяли
про те мені,

як танув він у казематі темному.

Кати гадали, що у тілі кволім
зачахне непокірна після волі.

Та встав
живою тінню
перед катами в'язень,
щоб востанне
влучити в душі здичавілі
піснею.

Безсилі руки у натхненні гордім
звелися вгору —
аж кайдани трісли.

Звелися руки піснею
крилато.

...І розчахнулись двері каземату.

БІЛИЙ ПАЛАЦ

Він часто приходить
на цей майдан.

Там,
над старим
карлуватим
кварталом,
він виводить у небі
зором палаючим
білі контури
свого Палацу.

І поспішає
в тишу майстерні.

Перед собою
не бачить
нічого.
Тільки Палац,
неповторний
Білий
Палац...

Він часто приходить
на цей майдан.

Приходить,
коли в тиші майстерні
його неповторний
Білий Палац
впаде
руїнами
пошматованого
паперу.

СНІГ У КВІТНІ

Випав сніг
у квітні —
у моєму
квітні.
Забілив, зав'язв
руна молоді.
Випав сніг
у квітні
та й холодним цвітом
на гарячий цвіт
моїх надій.

Ой, не гасни,
цвіте,
мій гарячий цвіте!
Зачекай —
настане світла мить.
Зачекай,
мій цвіте,
під квітневим снігом.

Сніг
квітневий
довго не лежить.

КОПАЮТЬ КАРТОПЛЮ

Ногами топтана,
дощами топлена,
у баговинні холодному скніє,
округла,
мов рот зголоднілий.

Скніє картопля,
сповнена гідності,
сповнена віри
у дні погідні.

Сповнена віри
у своє небо:
світяться руки над нею.

Руки
закоцюблі, потріскані,
заступом слизьким
якщо й переріжуть її,—
не кинуть:

витагнуть із багнуки, .

пригріють,
поміють...
А є руки —
викинуть у помії.

ДІАЛОГ

Поет:

— Послухай-но, як б'ється пульс Землі.

Нафтовик:

— Ні, то в глибоких надрах, певно,
нафта...

Поет:

— Фонтан! Дивись: фонтаном — кров
Землі!

Нафтовик:

— Нарешті! Все ж таки дістались...
Нафта...

Поет:

— Ні, кров Землі! Погодься, кров
Землі...

Ти уяви: Земля — великий донор. І кров її
клекаче у серцях автомобілів, тракторів,
комбайнів... На ріках, на морях і в
океанах,

у реактивнім полум'ї над нами, на
Місяці, на Марсі і Венері — усюди кров

Землі...

Ти уяви: а що, коли не стане цієї
крові, обірветься цикл. І рев турбін
замре,
і на бігу захлиньється останній
мотоцикл...

Н а ф т о в и к:

— Послухай-но, як б'ється пульс
Землі...

БІГ НА РІЗНІ ДИСТАНЦІЇ

На старт виходять спринтери —
хлопці спритні.
Не встигнеш кліпнути оком —
і є рекорд!

Запеклий згусток
сил надлюдських
із хрипом розриває груди,
судомить м'язи,
забиває подих...

Та це —
після рекорду.

Коли ти переміг,
коли здіймаються фанфарами трибуни,—
вже не страшні
ніякі навантаження.

Не так у стайерів.

Між стартом
і рекордом —

палючі, нескінченні кола —
кола пекла.

Кола упевненості,
сумнівів,
зневіри,
люті,

коли запеклий
згусток
сил надлюдських
із хрипом розриває груди,
судомить м'язи,
забиває подих...

Отак —
не на секунди...

І щось невидиме
твою сталеву волю точить.
Ось-ось не витримаєш
і зійдеш з дистанції
за коло
до рекорду.

Та проминає
«мертва точка».
Враз відчуваєш:
сили стачить!

І ти біжиш, біжиш!
За колом — коло...

Можливо,
не встановиш ти
рекорду,
прийдеш
останнім.

...Аби лиш
не зійшов з дистанції.

Сперечаюся,
сперечаюсь...
Перегораю,
не сплю ночами..

Ах серце, серце,
скажи, навіщо
себе несеш ти
на палю вічну?

Скажи, для чого
ведеш ти бій цей?
Хай:
біле — чорне,
а чорне — біле...

А серце бідне —
у штормі човен...

Бо ж
біле —
біле,
а чорне —
чорне!

ІДЕЯ ПАРАШУТА

Буває іноді
хвилина
особливої
загостреності почуттів і зору,
коли, здається,
світ перевертається
і ти —
донизу головою
над прірвою небес.
Нема тобі за що вхопитись.
Ти балансуєш
стерпкими руками,
зриваєшся
і в прірву
ринеш
круто...

Напевне,
саме у таку хвилину
і виникла
ідея парашута.

МИСТЕЦТВО ОРАНКИ

У землю — плуг!

П. Г. Тичина

Велике діло —
оранка.
Коли ореш майстерно,
всі бур'яни і стерні,
усе зужите, зайве —
зрізається
й зникає
на дні
прямої
борозни.

І навесні
запахне вітром новизни,
зазеленіють сходи чисті...
Що не кажіть, а це — мистецтво,
коли ореш майстерно.

І зеленіють сходи чисті...

А часто ж
навесні
гляди — стерня торішня
стирчить із борозни

та поміж сходів — хто скоріше!—
до сонця пнуться
бур'яни.

Ґрунти родючі в нас,
поля просторі
і техніка — на рівні вимог віку,
та буває —
ми оремо мілко...

І зеленіють бур'яни.

ПОМІДОРИ

У нас на грядці, між високим
 картоплинням,
росли кущі домашніх помідорів.
Тяглися на осонну золотінь,
та заступала
зеленава тінь.

Сюди щоранку вабило мене.
Вдихнеш
загуслу помідорну терпкість,
і не терпиться:
скоріше б
достигали!

Я напросився до природи
у підмогу —
зірвав плоди янтарні
зеленцем
і виставив
на сонце.

І що ж?
Доспіли помідори.
Вдалися всім:

рум'янцем,
лоском,
формою.

Але
не пахли помідорами.

ПОЛИВ'ЯНІ КОНІ

На ярмарку старий гончар пантрує
полив'яних коней,
що табуном
пасуться на строкатому рядні.

А коні ж бо які!
Бокасті та дзвінкі,
хоч запрягай — і в путь.

Та от біда:
чомусь їх не беруть.

Зате хлопчина поруч,
від щастя аж рожевий,
розпродує
коней химерних,
із настовбурченими гривами.

За гривеник
своїх
старий віддав би.

Та от біда...
— Беріть,—

до мене мовив з винуватим виглядом
— Ці коні справжні. Як живі.
А ті... а тих он... хлопець вигидав...

Я гончара старого пожалів —
купив у нього
двох коней бокастих.
Пустив їх пастись
у себе на робочому столі.

Дивлюсь — і згадую
коней химерних.

ДИВНИЙ ЗІР

Іван Петрович має дивний зір.
Для нас Іван Петрович —
таємниця.
Все йому видиться
у зменшеному
вигляді.
Він бачить і себе
малим,
як у далекім дзеркальці
криниці.

Це ж треба мати
такий дивний зір...

ВЕРША

Не відаю,
хто як,
а я
колись малим
за словом «верша»
уявляв
коробочку,
з усіх боків
закриту,
в якій
самотня рибка
золота
густу осклизлу темряву ковтає.

А тут —
дивися, бачать очі.
Не запливай, якщо не хочеш.
Ніхто тебе не тягне силоміць.

Та запливеш —
на сітці пробуй силу й міць,
чи спочивай, на дні сиди...

Даруй вже,
коли вершу
втягнуть
з води.

СТЕЖКИ

Я думаю
про стежку.

Не про ту,
що —
навпростець.
Не про ту —
сміливу,
найкоротшу,
що пролягла наперекір табличкам.
«Заборонено!»

...У сквері,
на асфальтовій доріжці,
лежав шматок важкої деревини,
з якої виткнулися
цвяхів пазури.

Звернув
хтось
на газон зелений
перший.
Хтось — другий,

третій хтось —
услід.

І протоптали по газону
стежку.

В обхід...

Слова, слова —
знецінені монети...
Як не шліфуй їх,
як їх не верти,
позбавлені душі —
свогого petto,
слова не зможуть
досягти
мети.

І той щасливий,
хто не гає часу
і пам'ятає добре
лиш одне:
сперш наживають
золоті запаси,
тоді —
карбують
золото монет.

ОСВІДЧЕННЯ

Над тишею Південно-Сахалінська
летить на захід світанковий сніг.

Дрімає в напівсні
пункт міжміських переговорів,
за товстою перегородкою
пробуджуються зрідка апарати.

У залі ні душі,
лише в кутку сидить моряк терпляче.
В охайному бушлаті
прийшов він
на побачення.

Повзе по циферблату
чекання час терпкий
на стрілках гострих.
Раптом:
«Кабіна восьма. Київ...»

— Алло, алло... Це я...
Ти мене чуєш?
Люблю!..

«Люблю!» — в кабіні пролунало
і покотилось
на супутнику зв'язку
понад безмежними просторами країн
понад снігами
і морями теплими,
із ранку —
в вечір,
із Росії —
на Україну.

«Люблю!» — лунало в телефонних залах
«Люблю!» — котилось над Землею
голубою.

Світив супутник —
третім,
та не зайвим,—
над вічною, як білий світ, любов'ю.

ОЧІ

Валі

I

Спочатку — небо. Безмежне, як чекання.
Потім
у небі
крапка.
Потім тире.
Потім нулі ілюмінаторів.

I врешті — очі. Над прбстором, часом...

В очах моїх — небо.
В очах твоїх...

II

Кохаю!
А що в тім «кохаю» — не знаю.

Кохаю —
пригубив келих повен.

Буває,
стрінеться
не дівчина — царівна:
в очах пустота царівна.

Буває —
спливає...

Кохаю!
А що в тім «кохаю» — не знаю.
Можливо, краса,
можливо, пісні-солов'ї.

Кохаю!
Чужою красою засліплений,
бачу
очі
твої...

ПРИЛІТАЮТЬ РУКИ...

Ларисо Пилипівно, лікарю милий!
Не хмуртесь,
од вас я приховував біль...
Ларисо Пилипівно,
коли медицина безсила,
тоді прилітають до мене
ваші руки тривожні, білі.

Шелестять похливно ваші руки жадані,
у чорному небі очей моїх сяють,
на чоло розпашіле спочити сідають
ненадовго,
близькі
і такі недосяжні.

Ларисо Пилипівно, лікарю милий!
Навіщо вам знати,
який я приховував біль?
Ларисо Пилипівно,
тут медицина безсила:

холоне обручка
на руці вашій сонячно-білій.

Дві зорі цвіло у небі.
Дві зорі — на дві дороги.
Що одна зоря — для неї.
Що другá зоря — для нього.

Дві обручки їх еднали.
Дві обручки-нерозлучки.
І зоря —
на двох одна.

«Мила, де б я не бував...»,
«Милий, де б я не бувала...».

Над розлуками стояла
їхня зірка провідна.

Над розлуками стояла,
та з небес на землю впала...

Є тепер зоря у неї,
є тепер зоря у нього.
Дві зорі цвіте у небі.
Дві зорі — на дві дороги.

ГІРСЬКА НАУКА

Із полонини
я спостерігав,
як сонце
над червоною горою
різьбило
вечір.

Вогняне точило
черкнуло скелю
і скотилося
в рожеву піну хмар.

Із полонини
я на вершину вечора
зійшов
і там побачив...

Ява
чи
сон це?

За іншою
червоною вершиною

різьбило сонце
вечір
в піні хмар.

Я тоді в горах
тратив час
немарно.

СВІТЛО БЕЗ ТІНЕЙ

МОНОЛОГ МОВЧАННЯ

Судили.
Ії, не іменем закону.
Є суд страшніший —
суд
людської совісті.

Мовчав підсудний.
Що він міг сказати?
Які тут можуть бути ще слова?
Ось він стоїть —
широкoplечий, дужий.
Вернувся сам,
а в гори йшли
удвох...

Вернувся
сам...
Ну, що він міг сказати?

Дивився в зал
і слухав
голос друга:
«Мене судить... Не винен він, не винен!

Всі бачили — вони пішли удвох. А потім я зустрів їх випадково. Не винен він... У горах був обвал. Я там чекав з пораненим, а він... а він побіг за фельдшером... Судіть мене... Коли зірвалась буря, у горах страшно стало. Я теж побіг... Не винен він, не винен!..»

Підсудному
причилось...

Ясно с́уду!

Причилось...
Друг
сидів понуро
за спинами
у задньому ряду.

«ЙОМУ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЖИТИ...»

Ще побілішала
біла палата.
З пліч
тягарем
спав
строкатий халат.

Операція пройшла
успішно...

— Таксі!

— Навіщо таксі? Жінко, пройдемось
пішки! От задачка була... Уявляєш,
стою і думаю, що сказати. Прощайте?
Виходить траурно. До побачення?.. Ха-
ха! От задачка...

... Постій, а чого ти плачеш?

— Ні-ічого, любий, ніч-чого... Це з ра-
дості...

Вони, здавалося,
щойно побрались.

Обоє такі молоді, вродливі.
І ніхто на вулиці
не знав,
що жінка з напруженими вилицями
почула
до неймовірності
звичні слова:

«Кріпіться. Наука безсила.
Йому залишається жити...»

ЛЮДИНА В АКВАРІУМІ

Він був не рибою — людиною.
Гаряча кров текла в судинах.
І ось — така аварія:
занурився
в акваріум.

Обріс по вуха мохом килимів,
облип кублом заморських черепашок,
скимлів
над золотими черепками.

Кріз водорості світло
ледь прорізувалосьь.
Дивився він у світ
через віконце
телевізора.

Та якось пробудився серед ночі.
Прислухався непевно —
щось клекоче
за товстою стіною скла.
І він злякався.

У його судинах
уже холодна
кров
текла.

ЧУЖА ТЕРИТОРІЯ

Що там,
за високою
огорожею?

Не видно нічого,
лиш дах оцинкований.

Гарбузи повитикали китиці рожеві --
хоч лізти високо,
та хочеться
сонця.

Що там,
за огорожею,
уквітчаною
колючим дротом?

Нічого не видно,
лиш просвічують
вікна --
амбразури
непрístupного дзоту.

Хто там,
за броньованими шторами?
Не видно нікого,
лиш походжає
пес вайлуватий.

Не видно
нікого...
Чужа територія,
яку нам потрібно
відвоювати.

БАСТІОН ПРИРОДИ

Напоготові ботанічний сад:
гудуть сирени верховіть розлогих.
маскуються у зелень небеса.
В саду тривога.
Бойова тривога!

Усі підходи взято на приціл.
Несуть безсонну вахту осокори.
Дуби — громами зранені бійці —
звелися вгору в буйній непокорі.

В тіснім кільці неонових блокад,
бетонних лав,
яких не побороти,
стоїть суворо
ботанічний сад —
цей неприступний
бастіон природи.

ЗАБАВА

Тінь-тінь...
Попалася синичка
в пастку —
забаві ненаситній
в пашу.

Тінь-тінь...
У клітці
синя тінь,
повітря
і пшона
доволі,
та
лиш на змах крила —
до волі...

* * *

Град над садом ходить косо,
білий цвіт нещадно косить.

Ох, лихий же
градопад!
Сам шугає
у провалля,
ще й пелюстки де попали
позбиває...

Засипають білий сад
градопад
і цвітопад.

ДЖЕК

Монолог з короткою паузою

Обожнюю чистопорідних псів.

І взагалі, собаки — моє хобі.

У вас немає?

Ну-у, багато втратили...

А це моя вівчарка.

Правда, красень?

Сидіти, Джек!

Та ви його не бійтеся.

Джек мухи не зобидить. На що сумирний...

Ах ти собачко, ти мій собацюро!

Ви бачите, як вигнався? Теля!

А шерсть — ну чистий шовк. Еге ж?

Погладьте...

Не бійтеся, кажу вам,

він сумирний.

На те система виховання.

Я, знаєте, страх не люблю,

коли прищеплюють тварині
лють.

Моя вівчарка знає тільки ласку.
І взагалі — у Джека на людей хороших...
нюх...

... Стояти, Джек!..

Та блискавкою Джек
метнувсь на груди
хлопцеві зустрічному
і лагідно лизнув його в щоку.

На мить якусь
юнак заціпенів
перед супутницею-дівчиною,
а потім роблено, надсадно
засміявся...

...Ото дивак! Чого злякався?

ПРИТЧА ПРО ДОБРОГО МИСЛИВЦЯ

Ви не стрічали
доброго
мисливця?

Воно і справді:
знає кожен,
що це на правду
мало схоже.

Та я скажу вам
про одного чоловіка —
мисливця
доброго,
який не раз
на волю
жертви відпускав.
Усі спасенні
його підносять
до небес.

Ці бідолашні
просто ще не знають,

що в час рятунку їх стискав,
на щастя,
не його
капкан.

ХІД КОНЕМ

Тихий,
запобігливий,
привітний —
поруч сяде, ввічливо кивне.
Зачарує так, що й не помітиш,
коли зробить
точний
хід конем.

На підступно вигнутих багнетах
«вилки»
і король, і ферзь висять...
Ферзь ладен за короля умерти,
але як боротись
без ферзя?

Лоб навпроти зморшками
змережаний,
в лагідних очах
вогні лихі:
— Ну, навіщо так необережно?
Мо', повернем
попередній хід...

Повернути хід —
що є простіше!
Відступай,
гаси свій гордий лет...

Не спиняюсь
на фатальнім роздоріжжі —
атакую
відчайдушним королем!

БАЖАЄШ ЧАСОМ ПЕРЕСВІДЧИТИСЬ...

Можливо, це для когось дивина
(двадцятий вік!),
а все ж
бажаєш часом
пересвідчитись,
що світ
у тебе під ногами
круглий.

Тоді ідеш
у поле.

Там жайвір,
цей небесний верхолаз,
до сонця
тягне
співучу
волосинку.

І світ пшеничний,
стиглий,
круглий світ
гойдається
у дзьобі жайвора.

Та з піхов небокраю
вихоплюється
реактивний меч
і свіже небо крає
на смуги сині...

ПИРІЖКИ З ГОРОХОМ

Ми їхали в загальному вагоні,
де все загальне,
все,
крім пасажирів.
Бо їх же неможливо причесати
щербатим гребінцем-слівцем:
загальні.

Он задивилась у вікно
бабуся.
Мовчала.
А оце розговорилаь.

— Добу вже у дорозі. На плацкарту
грошей пошкодувала. Та й навіщо? По-
гостювала в сина та невістки. Живуть
обоє славно, хвала богу. Квартира є.
Своя машина «Волга». Ось подивіться —
хустка від невістки.

Колись така аж снилася, в квітках. Ну, а
тепера застара носити. Най буде па-
м'ять...

Ой, загомнілась!..
У мене осьде пиріжки з горохом.
Любив малим він пиріжки з горохом.
Беріть, чого там. Пригощайтесь.
Вони ще не зачёрствіли... Беріть...

Ми їли пиріжки
в загальному вагоні.

ХЛІБ

Заспів до поеми

Пам'яті батька

ПРОЛОГ

Пливе над снігами
червона труна.

Прощай, бригадире!
Ех, бригадире...
Свинцеві оси
круг тебе свистіли —
не вжалила жодна.
Дунай і Одер
не поховали
тебе у водах.
Приніс ти в хату
весну на погонах...
Ех, бригадире!

Пливе над снігами
труна червона.

ТРОЄ

Стогне віхола.
Ніч.
Снить житами голодне село.

У коморі —
насіння
на вагу сирітського хліба.

Обережніше, бригадире,—
в підлих душах
кублиться зло.
Ніч зрадлива
віщує горе...

Двое з лантухами
в коморі.
Ти
голіруч —
проти двох,
як бувало в ворожім тилу.

Та ще третій...
Третій
цілиться в спину
крізь віхолу...

ЧЕТВЕРТИЙ

А четвертий за рогом —
сторож.
Стигне кров,
самогоном настояна.
Ти гукни лиш,

четвертий!
Це ж так мало,
четвертий...
Озовися,
ще можна,
ще встигнеш...

Двое з лантухами
в коморі,
третій
цілиться в спину.
І четвертий...

Куди ж ти, четвертий?
Зажди!

Стогне віхола,
в білій холодній пітьмі
замітає
чорні
сліди...

СИН

Мамо, мамо,
а чого багато людей
проводжають тата
до міста?

Мамо, не плач,
тітка сказала,
що тато скоро приїде
і привезе мені хлібня
і нові капці.
Мамо,
а чого музики грають?..
Мамо,
а чого...

Тату,
куди несуть тебе,
та-а-ту?!

ЕПІЛОГ

Час рушати.
Пора.
Сівалки засипані.
Трактори
підпирають
небо
кільцями
синіми.
Швидше
знак подавай,
бригадире!
Чом задумався,
бригадире?

(«...тато скоро приїде
і привезе мені хлібенья...»).

Чом задумався,
бригадире?
Знак подавай,
пора вирушати.

Так, пора вже...
Музи́ки грають.

(«... музи́ки грають...»).

Час вирушати,
тату.

З М І С Т

На вулиці — облич рухливій зорі 3

КОЛИСКА

Прапор 7

Гіпотеза 8

Що хотів мені сказати дід? 9

Сурма і гвинтівка 11

Гармоніст Михалко Горобець 12

На мене боляче віднуло димом смутку... 14

Династія 16

Глибина 18

Мій сину, коли виростеш 21

Багатодітна мати 23

Стружка ватману 25

Лісова балада 27

Майдан 29

Віщує радіо дощі 30

Парадокс 32

Високі райдуги 33

Карусель 35

Гей, пасе хлопчина хмар! 37

Хлопчаки 38

Крила 42

У літаку, над білим пухом хмар 46

Дерево вічності 47

Тривога 49

Прадавній грек не вигадав Антея 51

КРИНИЦЯ

Життя 55

Атеїстичний етюд 57

Художник 59

Пісня Мікіса Теодоракіса	60
Білий Палац	61
Сніг у квітні	63
Копають картоплю	64
Діалог	66
Біг на різні дистанції	68
Сперечаюся, сперечаюсь...	71
Ідея парашута	72
Мистецтво оранки	73
Помідори	75
Полив'яні коні	77
Дивний зір	79
Верша	80
Стежки	82
Слова, слова — знецінені монети...	84
Освідчення	85
Очі	87
Прилітають руки...	89
Дві зорі цвіло у небі	90
Гірська наука	91

СВІТЛО БЕЗ ТІНЕЙ

Монолог мовчання	95
Безтіньова лампа	97
«Йому залишається жити...»	98
Людина в акваріумі	100
Чужа територія	102
Бастіон природи	104
Забава	105
Град над садом ходить косо	106
Джек	107
Притча про доброго мисливця	109
Хід конем	111
Бажаєш часом пересвідчитись...	113
Пиріжки з горохом	115

ДУМА ПРО ХЛІБ

Заспів до поеми 177

Про автора 122

Перебийнис Петр Монсеевич
ВЫСОКИЕ РАДУГИ
Стихи
(На украинском языке)

Художник *В. П. Мазниченко*
Редактор *О. П. Довгий*
Художній редактор *Р. Ф. Ліпатов*
Технічні редактори *С. Г. Овсієнко,*
Г. Ф. Яценко
Коректор *Р. О. Кондрацька*

ПРО АВТОРА

Петро Мойсейович Перебийніс народився 6 червня 1937 року в селі Слободі Шаргородській Шаргородського району на Вінниччині.

Навчався у сільськогосподарському технікумі, служив у лавах Радянської Армії. Закінчив факультет журналістики Львівського університету імені Івана Франка. Працював у районній, обласних газетах. Тепер на комсомольській роботі. П. Перебийніс — член КПРС.

1971 року у видавництві «Молодь» вийшла збірка його поезій «Червоний акорд». Вірші П. Перебийноса друкувались у перекладах на російську та болгарську мови.

«Високі райдуги» — друга збірка поета.

Здано на виробництво 29. XII. 1972 р. Підписано до друку 7. II. 1973 р. БФ 31471. Формат 60×84¹/₃₂. Умовн. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк 2,63. Тираж 5000. Папір друк. № 1. Зам. 10. Ціна 28 коп.

Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь». Київ, Пушкінська, 28.

Київська фабрика друкованої реклами, Київ, Виборзька, 84.